

Viite

Asia

Venäjän luonnontilaiset metsät

Asiasanat VENÄJÄ, KESTÄVÄ METSÄTALOUS**Hoitaa UM** ITÄ-22**Hoitaa UE** MOS

Koordinoi

Tiedoksi

ITÄ-23; ITÄ-24; ITÄ-25; KPO-03

BER; PET; PIE

KTM; METSÄHALLITUS; METSÄNTUTKIMUSLAITOS; METSÄTEOLLISUUS RY; MMM/MEO;

MTK; SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS; VM; YM; YM/ALO; YM/KVY

Koko Venäjän kattava luonnontilaisiksi katsottavien vähintään 50000 hehtaarin suuruisten metsien kartasto on valmistunut. Tällaisia metsiä on 289 milj. ha eli 26 % metsäalasta. Euroopan puolella osuus on 9 %.

Kartastoa ei tule ymmärtää suojelusuunnitelmaksi vaan lopulliset päätökset tehdään arvioimalla ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuutta.

Ympäristöjärjestöt käyttävät kartastoa omiin tarkoituksiinsa mutta myös virallisen metsäsuunnittelun tulisi hyödyntää sitä. Aineisto palvelee myös ajankohtaista metsähallinnon suunnittelua.

Kartoitus on hyvä esimerkki siitä, kuinka metsäntutkimus, ympäristöjärjestöt ja kansainväliset organisaatiot voivat tehdä Venäjällä luovaa yhteistyötä.

Kansainvälisten ja venäläisten ympäristöjärjestöjen sekä venäläisten metsäntutkimuslaitosten (Krasnojarsk, Habarovsk ja Moskovan kansainvälinen metsäinstituutti) yhteistyönä on julkaistu kansainvälisten donorien rahoittamana kartasto Venäjän luonnontilaisiksi katsottavista metsistä [malonaryšennye lesnye territorii, intact forest landscapes]. Kartastossa esitetään yli 50000 ha:n suuruiset kriteerit täyttävät alueet. Hakkuiden lisäksi luonnontilaa on muuttanut monenlainen rakennustoiminta. Yhteistyö on tapahtunut Global Forest Watch ja Global Forest Watch Russia puitteissa.

Greenpeace julkaisi jo vuonna 2001 Euroopan puolen kartaston (Yarošenko ym. 2001). Koko maan aineisto valmistui 2002 ja se on julkaistu sekä englanniksi että venäjäksi. Venäjänkielinen kartasto ilmestyi tänä vuonna (Aksenov ym. 2003). Biodiversity Conservation Centerin M. Karpatševskij esitti, että siitä tarvittaisiin lisäpainos metsäorganisaatioiden tarpeisiin ja asiaa on esitelty mahdolliselle suomalaisillekin rahoittajille. Hän kertoi, että kartoitusta täsmennetään ja jatkotyönä käynnistetään pienemmätkin metsäalueet ja niiden luontoarvot käsittävä selvitys. Jatkotyön kohteita ovat ainakin Primorje, Kirovsk, Kaukasus, Karjala ja ehkä muutkin Luoteis-Venäjän alueet.

Potapov ym. (2003) ovat äskettäin julkaisseet luonnonvaraministeriön aikakauskirjassa tarkemman analyysin kartoituksen tuloksista. Seuraavassa on tiivistelmä tärkeimmistä tuloksista:

Kirjoittajat kyseenalaistavat Venäjän metsätaloudessa valitsevan perinteisen käsityksen metsien sukkession kehityksestä kohti yhtä klimaks-vaihetta ja vanhan metsän nopeasta rappeutumisesta. He esittävät Venäjällä vähemmän esillä olleen modernin käsityksen metsien luontaisesta kehityksestä, jossa sattuman ja häiriöiden merkitys korostuu. Tällä asialla hyvin suuri merkitys käytännön merkitys pohdittaessa hakkuutoiminnan suuntaamista. Kärjistäen voidaan esittää väite, että usein pidetään kiireellisempää uudistaa vanhoja metsiä kuin tehdä hyvin tarpeellisia kasvatushakkuuita.

Kartoituksen tulosten mukaan luonnontilaisiksi katsottavien yli 50000 ha:n suuruisen metsien osuus oli koko Venäjällä 26 % ja 289 milj. ha. Euroopan puolella osuus on 9 %. Kasvillisuusvyöhykkeittäin niiden osuus metsäalasta on seuraava:

Kasvillisuusvyöhyke	Luonnontilaisiksi katsottavien metsien osuus, %
Pohjoinen taiga ja metsätundra	54
Keskinen taiga	29
Eteläinen taiga	12
Lauhkean vyöhykkeen lehtimetsät (eri osa-alueet)	0.0-0.13
Metsäarot	0.03
Vuoristojen metsänrajametsät	49
Vuoristojen havumetsät	44
Vuoristojen lehtimetsät	19-33

Tulos on luonnollinen sillä ihmistoiminta on keskittynyt lauhkeaan vyöhykkeeseen ja taigan eteläosaan. Vuoristoissa luonnontilaisten metsien osuus on vielä suuri puunhankinnan vaikeuden takia. Luonnontilaisista metsistä 34 % on sellaisia, missä kannattavaa metsätaloutta ei pidetä mahdollisena (puuston tilavuus alle 100 m³/ha), 23 % kuuluu ryhmään, missä vain kertahakkuu on kannattavaa (tilavuus yli 100 m³/ha mutta kasvu alle 1m³/ha/v) ja 43 % on metsiä, missä tilavuus ja kasvu ovat yli em. rajojen ja näin jatkuva kannattava metsätalous olisi mahdollista.

Kirjoittajat esittävät, että aineistoa tulisi käyttää metsien käytön ja suojelun strategisen suunnittelun perusaineistona. Kartastoa ei tule ymmärtää suojelusuunnitelmaksi vaan lopulliset päätökset tehdään arvioimalla ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuutta. Välittömästi kartasto voi olla apuna tehtäessä pitkäaikaisia vuokrasopimuksia.

Kartoituksessa on selvitelty suhteellisen suuria luonnontilaisiksi katsottavia metsäalueita. Niiden ominaisuuksia ei ole tarkemmin selvitelty. Korkean luonnontilaisuuden vaatimuksen kautta suuri osa metsistä on vanhoja. Raporteissa ikään ei ole otettu tarkemmin kantaa. Keskusteltaessa luonnontilaisista metsistä esitetään usein käsite "vanha metsä", joka merkityksestä esiintyy erilaisia tulkintoja. IUCN:n Tepljakov ym. (2003) ovat äskettäin pohtineet kysymystä onko Venäjällä "vanhoja metsiä" [starovozrastnye lesa, old growth forests]. He toteavat, että kansainvälinen epämääräinen käsite on tullut Venäjällekin vaikka sitä ei tarvittaisi. Omat vakiintuneet käsitteet riittävät ja Venäjällä ei ole normien mukaan "vanhoja metsiä". Kirjoittajat vastustavat epämääräisen "vanhan metsän" käsitteen käyttöä suojele vaatimusten perusteena.

Arviointia

Venäjällä on suuri määrä, 289 milj. ha, luonnontilaiseksi katsottavia metsiä. Näiden lisäksi tulevat osittain selvityksen ulkopuolella jääneet osat metsänrajametsistä sekä kooltaan alle 50000 ha:n alueet. Kyseessä on koko maailman kannalta merkittävä luonnonvarareservi, jonka tarjoamien ekosysteemi-palvelujen merkitystä on syytä perusteellisesti pohtia.

Selvitys on juuri sellaista metsien käytön strategisen suunnittelun perusaineistoa, jota Venäjällä nyt tarvitaan. Läntisestä Euroopasta poiketen on vielä mahdollisuus suunnitella laajojen metsäalueiden käyttöä arvioiden kaikki vaihtoehdot. Ympäristöjärjestöt käyttävät kartastoa omiin tarkoituksiinsa mutta myös virallisen metsäsuunnittelun tulisi hyödyntää sitä. Aineisto palvelee myös ajankohtaista metsähallinnon suunnittelua; metsätalousliiketoiminta ja yhteiskunnalliset palvelut sekä niiden yhdistelmät.

Kysymystä tulee tarkastella alueellisesti, koska tilanne vaihtelee suuresti. Subjektien tasolla suurten luonnontilaisten metsien osuus metsistä vaihtelee yli 70 %:sta nolnaan.

Venäjällä vallitsevaan metsäammattilaisten perinteiseen käsitykseen vanhojen metsien nopean rappeutumisen aiheuttamista ongelmista (esim. paloriskin ja tuhojen todennäköisyyden lisääntymisen ylikorostus) tulisi pyrkiä vaikuttamaan. Vanhojen metsien runsautta ei tule nähdä ongelmana vaan resurssina, joka tulee suunnitelmallisesti hyödyntää sekä talouskäytön että suojelun keinoin.

Kartoitus on hyvä esimerkki siitä, kuinka metsäntutkimus, ympäristöjärjestöt ja kansainväliset organisaatiot voivat tehdä Venäjällä luovaa yhteistyötä.

"Vanhaa metsää" kuvaavien lukuisten käsitteiden käyttö ja niiden tulkinta on myös Venäjällä herkkä asia.

Lähteet:

Aksenov, D., Dobrinin, D., Dubinin, M., Jegorov, A., Isajev, A., Karpatševskij, M., Lestadius, L., Potapov, P., Purehovskij, A., Turubanova, S. Jarošenko, A. 2003. Atlas malonarušennyh lesnyh territorii Rossii (Venäjän luonnontilaisiksi katsottavat metsäalueet). World Resource Institute, Washington. 187 c.

Potapov, P., Turubanova, S. i Jarošenko, A. 2003. Inventarizatsija v lesnoj zone Rossii (Venäjän metsävöhykkkeen inventointi). Ispolzovanie i ohrana prirodnyh resursov Rossii No 4-5: 123-132

Tepljakov, V., Junov, V. i Golovihin I. 2003. Jest li v Rossii "starovozrastnye lesa"? (Onko Venäjällä "vanhaa metsää" ?). Päiväämätön käsikirjoitus. 8 s.

Yaroshenko, A., Potapov, P. Turubanova, S. 2001. The last intact forests landscapes of Northern European Russia. Greenpeace Russia, Moscow. 75 p.

LIITTEET -